

Tillæg til »Vore Kirkegaard« Bind 15 Nr. 12

FORENINGEN FOR KIRKEGAARDSKULTUR

Nye Medlemmer.

Afdeling A.

226. Sønder-Dalby Menighedsraad, Haslev.
227. Frederikskirkens Menighedsraad, Højby.
228. St. Peders Kirkegaardsudvalg, Slagelse.

Afdeling B.

45. Dansk Ligbrændingsforenings Afdeling for Skanderborg Amt.

Afdeling C.

844. Hr. Havearkitekt B. Rosenkilde Larsen, Eskerod, Løgten.
845. Hr. Graver K. Jensen, Nykøbing Sj.
846. Hr. Kirkegaardsinspektør P. Hasselstrøm, Thisted.
847. Hr. Stenhuggermester Edmund Sørensen, Maribo.
848. Hr. Graver Zichau Andersen, Østervang 16, Glostrup.
849. Hr. Kirkegaardsgartner Poul Boe, Durup St.
850. Hr. Graver Pallesen, Everdrup pr. Snesere.
851. Hr. Kirkegaardsgartner Kraft, Aabenraa.
852. Hr. Stenhuggerm. Laur. T. Fischer, Jyllands-gade 14, F.
853. Hr. Stenhuggerm. Chr. Glem & Søn, Algade 19, Roskilde.
854. Nykøbing Stenhuggeri, Nørrebros Runddel, Nykøbing F.
855. Hr. Stenhuggerm. Karl Sørensen, Maribo.
856. Hr. Stenhuggerm. Joh. Nielsen, Hadsundvej, Randers.
857. Hr. Stenhuggerm. Oluf Forsberg, Ribe.
858. Inspektør, Frk. Ruth Mortensen, Mosaik Vestre Kirkegaard, København V.
859. Hr. Anlægsgartner Thorvald Andersen, Lyngbyvej 158, København Ø.
860. Hr. Graver M. G. Poulsen, Kolind.
861. Hr. Stenhuggerm. William Ottesen, Annebergvej 80, Aalborg.
862. Hr. Stenhuggerm. Svend Aage Jensen, Vejgaard.

Afdeling D.

76. Kommunegartneren, Barum, Norge.
77. Cammermeyers bokhandel, Oslo, Norge.
78. Hr. Fylkesgartnerass. Olav Mohn, Galterud, Norge.

REGNSKAB

for Aaret 1. April 1945 til 31. Marts 1946.

Indtægter:

Kassebeholdning pr. 1/4 1945.....	Kr. 507,11
Kontingenter	— 3321,75
Tilskud.....	— 2600,00
Forlagsvirksomhed m. v.....	— 90,35
	<hr/>
	Kr. 6519,21

Udgifter:

Administration	Kr. 600,00
Tryksager, Porto etc.....	— 1173,45
»Vore Kirkegaard«.....	— 3175,44
Laan, Afdrag og Renter	— 539,78
Blomster, Kranse.....	— 44,50
Rejser, Møder i Aarhus m. v.....	— 765,05
Kassebeholdning pr. 31/3 1946	— 220,99
	<hr/>
	Kr. 6519,21

HANS RØNØ

Regnskabet er gennemgaaet og fundet i Overensstemmelse med de forelagte Bilag. Kassebeholdningen er til Stede.

A. FALMER-NIELSEN   P. F. JENSEN

FRA DANSKE KIRKEGAARDE

- 10/9 (Kolding Soc.-Dem.): Mere Ensartethed tiltrængt paa vore Kgd.
11/9 (Kolding Folkebl.): Ny Kgd. paa Dyrhavegaards Mark ved Kolding.
19/9 (Kr. Dagbl.): Graverkursus i Haderslev Stift.
20/9 (Sydsj. Venstrebl.): Udv. af Faxe Ladeplads Kgd. i Retten.
20/9 (Thisted Soc.-Dem.): P. Hasselstrøm bliver Kgd-inspektør i Thisted.
21/9 (Østsj. Avis): Taksterne forhøjes med 50 % i Store-Heddinge.
21/9 (Dannevirke): Gram Kgd. skal udvides mod Syd og Vest.
27/9 (B. T.): Britiske Soldatergrave med tyske Inskriptioner.
1/10 (Næstved Avis): Den ny Kgd. i Næstved (ved Jagtvejen?).
3/10 (Venstres Folkebl.): Krematorium i Ringsted.
4/10 (Berl. Aften): Skal Mindelunden i Ryvangen udvides med 100 Grave?
4/10 (Næstved Avis): Den ny Kgd. i Næstved bliver Nabo til Rønnebæksholm.
5/10 (Fyns Tid.): St. Jørgens Kgd. i Svendborg skal udvides.
6/10 (Aalborg Amtstid.): Ny Urnehave paa Aalborg gl. Kgd.

- 8/10 (Sydfyns Soc.-Dem.): Alle Problemer om Kgd. i Svendborg skal nu søges løst.
- 8/10 (Svendborg Avis): Skal Kommunen overtage Kgds. Drift?
- 11/10 (Thisted Amts Avis): Udv. af Boddum Kgd.
- 15/10 (Dannevirke): Rødding Kgd. skal udvides.
- 17/10 (Berl. Tid.): »En Søfolkenes Mindehave« i Bernstorff Slotspark?
- 18/10 (Aarhus Stiftstid.): Sidste Del af Søndre Kgd. i Aarhus nedlægges.
- 19/10 (Aarhus Amtstid.): Frederikskirkens Kgd. ved Aarhus er færdig.
- 24/10 (Østsjæll. Soc.-Dem.): Landsbygraverne ønsker Kgds-konsulent.
- 25/10 (Kr. Dagbl.): Herlev Kgd. udvides (Anlægsg. *Johs. Jørgensen*; Omkostninger Kr. 75,000).
- 27/10 (Jydske Tid.): En sønderjydsk Kgd. i Braisne (Frankrig).
- 29/10 (Berl. Tid.): En Seværdighed i Stockholm (Skogskyrkogården).
- 3/11 (Børsen): Skulpturer til Urnehaver.
- 4/11 (Venstres Folkebl.): Haslev Kgds. Udv. blev indviet i Gaar af Pastor *Bartholdy*, (Arkitekt *Rolloj-Nielsen*, Kirkegaardsgt. *Hansen* og Anlægsgartner *H. Hansen*).
- 6/11 (Himmerland): Nyordning for Hobro Kgd.
- 6/11 (Aarhus Stiftstid.): Loven beskytter ikke Gravfreden. (Aarhus Søndre Kgd.) (jævnf. »V.K.« S. 158—60).
- 6/11 (Holbæk Amtstid.): 11,500 tyske Flygtningebegravelser i Danmark.
- 7/11 (Kbh. Amts Avis): Ny Skulptur af *Olga Wagner* til Sorgenfri Kgd.
- 8/11 (Holstebro Soc.-Dem.): Udv. af Holstebro Kgd. koster 70—80,000 Kr.
- 8/11 (Hvetbok Herreds Avis): Jetsmark Kgd. skal udvides.
- 9/11 (Randers Dagbl.): Verdsliggørelsen af vore Kgd. breder sig.
- 10/11 (Fyns Tid.): Skal Kommunen overtage Svendborg Kgd.
- 15/11 (Kr. Dagbl.): Gravfreden maa forlænges.
- 18/11 (Østsj. Soc.-Dem.): Udvidelses-Formaliteterne for Kgd. i Faxe Ladeplads er i Orden.
- 20/11 (Politiken): Grelle Eksempler paa svigtende Grav-Pietet (jævnf. »V.K.« S. 158—60).
- 20/11 (Østsj. Avis): Klosterkgd. i Køge kan anvendes til Begravelser.
- 21/11 (Venstrebl. f. d. sydl. Jyll.): Brørup Kgd. skal udvides.
- 22/11 (Berl. Tid.): Mindelunden i Ryvangen skal udvides.
- 22/11 (Kr. Dagbl.): Axel Poulsens Monument faar alligevel sin Plads i Ryvangens Mindepark (jævnf. »V.K.« S. 164 fl.).
- 22/11 (Rosk. Dagbl.): Nu skal Kapel-Planerne paa den nye Kgd. i Roskilde realiseres.
- 23/11 (Ny Tid.): En Mindelund for Besættelsens Ofre i Aalborg.
- 26/11 (Soc.-Dem.): Skovlunde Kgd. skal udvides.
- 28/11 (Randers Amts Avis): Ny Folkebygning paa Randers Nordre Kgd.
- 30/11 (Østsj. Folkebl.): Omordning af Kgds-forholdene i Køge.
- 30/11 (Rosk. Dagbl.): Hedehusene Kgd. skal udvides.
- 30/11 (Skive Venstrebl.): Den ny Kgd. i Skive indviedes i Gaar af Provst *Koch*.
- 1/12 (Svendborg Amtstid.): Tyske Begravelser.
- 2/12 (Hobro Venstrebl.): Der er købt Jord til Udv. af Kgd. i Hobro.
- 2/12 (Kr. Dagbl.): Tyske Grave skal nu registreres.
- 4/12 (Sorø Amts Dagbl.): Kgds-Taksterne forhøjes 25 % i Ringsted.
- 5/12 (Loll.-F. Stifts-Tid.): Omfattende Forskønnelse paa Nykøbing Kgd.
- 7/12 (Ærø Folkebl.): Der ligger Tyskere paa alle Ærø Kgd. undtagen Ærøsk.
- 8/12 (Rosk. Soc.-Dem.): Krematorium paa Roskilde Kgd.?

FRA NORSKE KIRKEGAARDE

- 2/8 (Drammens Tid.): Kortlægning af Nordre Eiker Kgd.
- 2/8 (Østlendingen): Forholdene på Vang Kgd.
- 9/8 (Fremtiden): Vår Frelsers gravlund i Hauge-sund skal udvides.
- 12/8 (Haugesund Dagbl.): Hvor lenge skal den nedlagte kgd. på Hauge bli liggende som et villniss?
- 14/8 (Drammens Tid.): Årøs kgd. må udvides.
- 15/8 (Totens Bl.): Kgd. i Totenbygdene må bli vakrere og mer stilrene.
- 20/8 (Østlandsposten): Undersbo kgd.
- 21/8 (Fremtiden): Udv. av Solunsmoen kgd.
- 27/8 (Fremtiden): Ål kommune tag seg av kgd.
- 27/8 (Haugesunds Dagbl.): Park og minnelund på den gamle kgd.
- 16/9 (Dagsavisen): Udv. av Urnelunden på Tilfredshet.
- 17/9 (Aftenposten): Moderne kgds-anlæg i Bærum.
- 20/9 (Aftenposten): Udv. av Tanum kgd. (Kommunegt. *Bredo Morsbøl*).
- 2/10 (Dagsavisen): Hølunda kgd. reguleres.
- 3/10 (Porsgrunn Dagbl.): Borgestad kgd. udvides
- 9/10 (Haugaland Arbejderbl.): Nå må der gjøres noe med den gl. kgd. på Hauga.
- 21/10 (Lågendalsposten): Kgds-kultur efterlyses i Stortinget.
- 26/10 (Adresseavisen): Udv. av Egge kgtl.

FRA SVENSKA KIRKEGAARDE

- 18/9 (Hässleholms Dagbl.): Skogskgd. i Hässleholm.
- 23/9 (Vestmanl. Läns Tidn.): Billigera begravingar.

- 3/10 (Lunds Dagbl.): ca. 30 Konkurrenceforsl. til Kapel i Lund.
 5/10 (Varnamo Nyheter): Kyrkogårdskultur.
 2/11 (Smålands Dagbl.): Skogskgd. i Nässjö.
 6/11 (Morgon Tidn.): Dannemora invier ny kgd.
 13/11 (Sala-Posten): Omlægninger paa Kgd.
 17/11 (Göteborg Tidn.): Kgds-spörgsm. på Hönö.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Gartner-Tidende Nr. 41: En Skovkirkegaard.

Ignis Nr. 10: Eldbeg. kommunalekonom. betydelse. Linköping krematorium 10 år. Om balsamering och kylceller. Bygg icke krematorier på dem gl. kgd. Krematorium planeras i Emmaboda av tio-årsjubilerande förening. Invigning av Sveriges tjugoniende krematorium m. m. — Nr. 11: Kan en kristen vara eldbeg.-vän? Minnesstundarne i krematoriarne. Eldbeg.rörelsen i Karlskoga. Goders Greens krematorium i krig och fred. Kyrkogården, Tempelts förgård. — Nr. 12: Utlandet och vi. Elsberg.rörelsen i U. S. A. En hollandsk bok om eldbeg. Ett britisk eldbeg. möte (i Edinbourgh). Södra Londons krematorium m. m.

Landsbygraveren Nr. 9: 25 Kr. for Gravkastning m. m. — Nr. 10: Mødet i Hillerød. Kursus i Haderslev Stift. Fyns Stifts Kursus paa Høng Højskole m. m. — Nr. 11: Begravelser om Hverdage og Søndage. Kursus i Haslev. Lidt om Konkurrence. Verdsliggørelse af vore Kirkegaarde breder sig. — Nr. 12: Uddrag af minist. Cirkulære. Aarhus-Betænkningen. En Berigtigelse og en indtrængende Henstilling. Løn, Lønforhøjelse m. m.

Norsk Hagetidend Nr. 16: Danske kontra norske kirkegaardsforhold.

Præsteforen. Blad Nr. 40: Ingen Begravelser om Søndagen? — Nr. 44: Søndagsbegravelser. — Nr. 48: Cirkulære ang. begravede Udlændinge.

Stenhuggertidende Nr. 9: Landet over (om Frihedssten og Flyvergravmæler). Trøst (om Gravmælerne og Kirkegaardene). — Nr. 10: Stenhuggeren og Kirkegården. — Nr. 12: Stenhuggeren og Kirkegården.

BOGANMELDELSER

Paul Olsson: Trädgårdskonst i Finland, 190 S., 4°, Holger Schildts Förlag, Helsingfors 1946.

Finlands förende Havearkitekt, Planteskoleejeren Paul Olsson, fortæller i den Bog, som han har udsendt, at det længe har været hans Tanke at udgive en Bog med Billeder fra Finlands Haver; og nu har han altsaa realiseret denne Tanke, — realiseret den i en Periode, hvor Finland slaas økonomisk for Livet og har 2 blodige Krige lige bag sig. Man maa beundre, at noget saadant

kan realiseres, baade forfattermæssigt og forlagsmæssigt set. Og man maa være glad ved, at det sker; thi, som Forfatteren siger det: Under Krigen har de fleste Haver paa Grund af Mangel paa Arbejdskraft ikke kunnet vedligeholdes ordentligt, hvorfor de i stor Udstrækning er forfaldet, og der maa gaa mange Aar, før de kan komme i samme Skik som i 1939. Nu faar vi Billedet af de finske Haver med Motiver fra Tiden før deres Krigs-Forfald. Paul Olsson har tilegnet Bogen sin Fader, »den sanne trädgårdskonstnären«, Svante Olsson, som bl. a. har forestaaet Observatorieparks Anlæggelse i Helsingfors. Selv har han arvet meget af Faderens Skaberglæde, Virkelyst og Kærlighed til Planteverdenen, og han har i mere end 30 Aar udøvet en stedse stigende Virksomhed, skønt Svensk og svensk-talende. Han siger, at han i denne Virksomhed rundt i Landet har følt sig som en Pioner, der har indtaget Land, og han har rørt sig i et Naturrige, et af Kulturplanter uberørt Land. »Mine kolleger på kontinentens sletteland skulle såkært avundas mig, om de visste vilka möjligheter vid projekterendet av trädgårdsanläggningar det land bjuder, där jeg har lyckan att dagligen löse interessante problem«, — og deri har han utvivlsomt Ret. Især præges hans egne nyere Projekter og Haver af Naturen, mere end Ungdomsarbejderne, hvad der iøvrigt er ganske i Traad med den almindelige Udvikling indenfor finsk Havekunst. I Bogen findes ca. halvan det Hundrede Billeder fra Finlands forskellige Egne; Haveprospekter, Havedetailler, Haveelementer, Planter i rigtigt Milieu o. s. v. af hvilke formentlig den langt overvejende Del er Motiver fra Paul Olssons egne Arbejder, derunder Haven ved Præsidentens Sommerresidens og Forfatterens henrivende Bolig, hvoriblandt Forfatterens egen Have er en af de virkelige Træffere, — i Grankulla. Man faar et godt Indtryk af Finlands Havekunst, — og man længes til atter at se Landets Natur og Kultur.

Trädgården, Sommarrumet, under Redaktion af Ulla Molin, 168 S., 4°, Tidsskr. Hem i Sveriges Forlag, Stockh. 1946. Kr. 5,60 svenske.

I dette Hefte har en halv Snes svenske Havearkitekter og andre faaet optrykt ca. 35 Artikler, som har staaet i forskellige Numre af Tidsskriftet Hem i Sverige. Tilsammen danner de en nogenlunde afrundet Helhed, hvori Havens Tilblivelse, Indretning, Tilplantning og Vedligeholdelse skildres; Artiklerne er illustreret saavel af Planer, Opstalter, Perspektiver m. m. som af Foto-Reproduktioner. Det er tydeligt, at det navnlig er de i Sveriges nordlige Egne virkende Fagmænd, som har ytret sig, idet Bjerget, samt

Søen, Løvsåken og Naaletræssåken har paa-virket dem betydeligt mere end om det var en Skåning, der havde skrevet det, — men selvom dette er Tilfældet, og selvom vi i Danmark kun har Bjergrund at tage Hensyn til paa Bornholm, Ærteholmene og Færøerne, saa er der dog mangen god Ting at finde i Hæftet, som ogsaa kan gælde for os i Danmark. Det er blevet et baade lærerigt og fornøjeligt Hefte, som danske Haveamatører godt kunde have Glæde af; og selvom der paa Dansk jo foreligger en Sværm af Havebøger for Amatører, vil ogsaa disse Læsere kunde hente noget af Hæftet.

Jørn Nissen-Petersen: Snitgrønt. A. d. G.s Praktiske Haandbøger Nr. 18, 48 S., Kbh. 1946.

En Bog om Snitgrønt maa have enhver Kirkegaardsleders Interesse, — ja mere end det, saasandt som Snitgrønt er en uundværlig Ting for Buketter, Dekorationer, Kranse m. m. Forfatteren er en til Sverige emigreret Dansk, som her har nedskrevet Erfaringer fra god Praksis; ikke mindst giver Billederne Læsere god Underretning om Emnet.

K. Skovgaard-Petersen: Korset i Kirken og Kunsten, 8°, 218 S., O. Lohses Forlag Efterf. Kbh. 1946.

I sin smukt udstyrede Bog udreder Domprovssten med megen Omhu og med megen Respekt overfor Emnet Korsets Problemer, — saasom hvad Form Kristi Kors havde, hvilken Træsart det var af, hvor højt det var o. s. v., og fra dette for den kristne Kirke fundamentale Kors gaar han over til Krucifixet, først Oltidskrucifixet, derefter det romantiske og gotiske, de symbolske Detailler samt Renaissance og Reformation. Udredningen vidner om en dyb Indlevelse i Emnet og en stærk personlig Opfattelse. Forfatteren mener, at i alt Fald omkring Aar 600 har Krucifixet sejret i den kristne Kunst, og han hævder, at det er Vareforfalskning, hvis Kristus paa Korset fremstilles, saa at han først og fremmest kalder paa den æstetiske Sans til Nydelse af Synet; Kristus skal kalde paa Samvittigheden. Værket er forsynet med over 100 Illustrationer, hvoriblandt man især glædes ved nogle Helsides-Farvebilleder samt nogle indklæbede mindre Litografier; der savnes Billedtekster ved saa godt som alle Billeder, og det virker trættende at skulle nøjes med en Sidehenviisning ved Figurbetegnelsen.

Sigvart Werner: Dyrehaven. 8°, 80 S., Schultz Forlag, Kbh. 1946.

Dette er Amatør-Fotografen, Grosserer Sigv. Werners 3. Dyrehavebog, — og den skal som de tidligere nok gaa af som varmt Brød. Den rummer mere end 60 fortrinlige Gengivelser af Foto-

Optagelser, af hvilke en stor Del er Portrætter af nogle af Dyrehavens mange Honoratiores iblandt Træernes Verden, ligefra Vaupells Eg og Ørnkulsegen til Oehlenschlägers Bøg og (de nu fældede) von Langens Naaletræer i Klampenborg-Området. Ogsaa en Del Stemningsbilleder er der, fint fanget i Morgen og Aften. Teksten udgør et fortrinligt Stykke: Mit Livs Dyrehave, — af H. C. Branner, hvor denne spinder en fin Ende ud fra den eventyrlige Flyvemaskine: Anders And, som Tyskerne opmuntrede os med i Krigsaarenes sidste Faser. Desuden: Rejsen til Dyrehaven, — af Vilh. Andersen, et lidt for docerende Stykke om Digterne i og om Dyrehaven. Vilh. A. paa viser det interessante, at i ældre Tid byggede Københavnerne Landsteder Vest og Nordvest for Byen, først i det 19. Aarhundrede »opdagedes« Øresundskysten og dermed Dyrehaven. — Godt at den ikke blev Flyveplads, saadan som Rygterne gik i Foraaret 1940. —

Københavns Stifts Aarbog 1945-46: 8°, 212 S., O. Lohses Forlag Eftf., Kbh. 1946.

Dette er den 3. Aarbog for Stiftet, som Forgængerne redigeret af Pastor Paul Nedergaard. Aarbogen for i Fjor var skrevet under Besættelsen, men udkom efter Befrielsen; først i den nye har man kunnet tale om Friheden og takke for den. Der bringes en Hyldest til Stiftets Biskop for god Indsats og Holdning under de 5 onde Aar, og med Hæder nævnes de Faldne: Tage Schack samt Schjorring Thyssen og Hustru. Af andre Døde faar den djærve Richard Thomsen fra Gladsaxe sit Mindeord. Og saa er der Hilser fra Grønland og Færøerne, og der er af Pastor Viggo Nielsen Skildringer af de frygtelige Dage paa Bornholm, hvor man der maatte døje mere Ondt efter Tyskernes Kapitulation, end det øvrige Land havde oplevet før denne og under Besættelsen, og hvor det er tydeligt for enhver, at det var gaaet haardt til. Og der er Afsnit om Kirke-Reklamen i Hvidovre, — og meget mere af Interesse for Beboere i og udenfor Stiftet.

Dansk Havekalender 1947. Udg. af Østifternes Have-selskab og Kolonihaveforbundet for Danmark, Lommeformat, 188 S., ill. Rasmus Navers Forlag, Kbh. 1946.

Baade Medarbejdernes Antal og Udgiverne er udvidet; det sidste ved at Kolonihaveforbundet ogsaa er med, det første ved at foruden Redaktøren ogsaa Forstander Bacher, Konsulent Bruun-Møller, Formand G. Andersen og Forretningsf. Ø. Dyhring medvirker, — begge Dele styrker sikkert den økonomiske saavel som den brugs-mæssige Basis. Og da den er fuld af gode Raad og fornøjelige Tegninger, faar Læsere meget for Pengene. Kr. 3,50.

RESOLUTIONER m. m.

(Fortsat fra Side 52)

Ringning ved Ligets Modtagelse i Kapellet	6 Kr.
Indbæring af Lig fra Kapellet til Kirken	6 —
Ringning umiddelbart før og efter Begravelsen	16 —
Gravning af Grav	35 —
Rengøring efter Begravelsen	5 —

I Anledning af det saaledes foreliggende skal man udtale, at Kommunen efter nærværende Ministeriums Skøn er pligtig at betale for Indbæring af Liget og for Gravkastning, men derimod ikke for Rengøring af Kirken, jfr. det tidligere i Skrivelse herfra af 21. Maj 1940 til Socialministeriet herom udtalte.

Det bemærkes derhos, at nærværende Ministerium er tilbøjeligt til at mene, at Kommunen ikke er pligtig at erlægge Betaling for Klokkeringningen, uden Hensyn til, om der er Spørgsmaal om Afgift for Brugen af Klokkerne eller for selve Ringningen. Forsaavidt angaar Ringningen ved Modtagelse af Liget, kan Fritagelsen for at erlægge Betaling dog kun være gældende under Forudsætning af, at saadan Ringning er en fast Skik paa Stedet som Led i Begravelses-højtideligheden og ikke skyldes særlige Ønsker eller personlige Hensyn, jfr. herved ogsaa nærværende Ministeriums Skrivelse af 21. Maj 1940.

Kirkeministeriets Skriv. (30/10 40) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Viborg Stift) ang. Spørgsmaal om Inddragelse blandt Stiftsmidlerne bl. a. af Beløb, der af Gravstedsejere er indsat paa Sparekassebog til Vedligeholdelse af deres Gravsteder.

I Skrivelse af 14. August d. A. udbad Ministeriet sig i Anledning af Rødning Kirkes Overgang til Selveje nærmere Indberetning angaaende 6 Sparekassebøger, der ifølge det for Ministeriet oplyste skulde tilhøre Kirken og saaledes indrages blandt Stiftsmidlerne.

Man har herefter med Stiftsøvrighedens Skrivelse af 14. Oktober d. A. modtaget Indberetning om, at en af de ommeldte Sparekassebøger, nemlig ..... tilhører et af afdøde N. N. i Henhold til Testamente oprettet Legat til Rødning Kirkes Forskønnelse m. m., medens de øvrige fem Sparekassebøger til et samlet Paalydende af 750 Kr. hidrører fra Beløb, der er indbetalt i Rødning Sparekasse til Dækning af Udgifterne ved Vedligeholdelse af forskellige Gravsteder paa Rødning Kirkegaard.

Af Sagen fremgaar imidlertid, at Menighedsraadet er af den Opfattelse, at intet af de paa samtlige Sparekassebøger henstaaende Beløb vil kunne indbetales blandt Stiftsmidlerne, idet den paa Legatets Sparekassebog henstaaende Kapital i Henhold til Testamentets Bestemmelser skal

frugtbargøres i Bank eller Sparekasse, og de paa de øvrige fem Sparekassebøger henstaaende Beløb er hensat til Vedligeholdelse af Gravsteder og betinget uopsigelige i en Aarrække.

Saaledes foranlediget skal man tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Ministeriet med Hensyn til Beløbet paa Legatets Sparekassebog maa holde for, at dette Beløb, som skænket Kirken, vil være at inddrage blandt Stiftsmidlerne ganske som andre Kirken tilhørende Midler, hvilket ej heller ses at stride mod Testamentet, jfr. dettes Bestemmelse om, at saafremt Frugtbargørelse i Sparekasse eller Bank ikke kan ske — her altsaa paa Grund af Lovens Bestemmelser — vil Frugtbargørelse kunne ske »paa samme Maade og under samme Kontrol som Kirkens øvrige Midler«. Man skal derfor anmode Hr. Stiftamtmanden og Deres Højærværdighed om at ville foranledige, at Beløbet indbetales til Særbestyrelse blandt Stiftsmidlerne.

Med Hensyn til de paa de øvrige fem Sparekassebøger henstaaende Beløb skal man udtale, at man med Hr. Stiftamtmanden og Deres Højærværdighed maa være enig i, at disse Beløb, der ikke er indsat af Kirkens Bestyrelse, men af de Personer, som ønsker Gravstederne vedligeholdt, vel ikke kan forlanges inddraget blandt Stiftsmidlerne, men at en saadan Inddragelse paa den anden Side maa være en Betingelse for Kirkens fortsatte Vedligeholdelse af de ommeldte Gravsteder, hvorfor man skal anmode Hr. Stiftamtmanden og Deres Højærværdighed om at ville tilkendegive de paagældende, at Kirken ikke kan paatage sig nogen Pligt til at vedligeholde de ommeldte Gravsteder for de fastsatte Aaremaal, forinden de hertil bestemte Kapitaler indbetales blandt Stiftsmidlerne, og der i Overensstemmelse med Bestemmelsen i kgl. Anordning angaaende Kirkegaarde af 10. December 1927 § 18, Stk. 1, oprettes en Overenskomst mellem Menighedsraadet og Gravstedsejerne, hvilken Overenskomst vil være at godkende af Stiftsøvrigheden, saafremt Vedligeholdelsespligten overtages for et længere Tidrum end een Fredningsperiode.

Kirkeministeriets Skriv. (31/10 40) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Københavns Stift) ang. Flytning af Askeurner fra en Kirkegaard til en anden.

I Anledning af det med Stiftsøvrighedens Skrivelse af 25. Oktober 1940 hertil indsendte Andragende, hvori Enkefru A. M., Helsingør, anholder om Tilladelse til, at Urnen, som indeholder Asken af hendes afdøde Ægtefælle, N. M., og som blev nedsat paa Humlebæk Kirkegaard den 5. Maj 1939, maa blive opgravet og derefter nedsat

paa Helsingør Kirkegaard, skal man meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at der herfra intet imod det ansøgte findes at erindre.

Efter den Anledning, Provstiudvalgets Forespørgsel dertil giver, tilføjes, at Sager angaaende Urneflytning ogsaa fremtidig maa indsendes her til til Godkendelse.

Kirkeministeriets Skriv. (7/11 40) (til Biskoppen over Aarhus Stift) ang. Medbringelse af Faner ved Begravelser m. m.

I et med Deres Højærværdigheds Skrivelse af 5. Juli 1940 hertil indsendt Andragende har Sognepræst for Falslev og Vindblæs Menigheder N. N. forespurgt, hvorvidt det under de nuværende Forhold ved Begravelser er tilladt:

- 1) at fremmede Talere — ogsaa uden forud indhentet Tilladelse — taler ved Graven og — i bekræftende Fald — om Sognepræsten har Ansvaret for, hvad der ved saadanne Lejligheder bliver udtalt,
- 2) at have Faner fra politiske, faglige eller andre Foreninger staaende i Kirken omkring Kisten, samt
- 3) om disse Faner maa bæres efter Kisten enten fra Hjemmet til Kirken eller fra Kirken til Graven.

Saaledes foranlediget skal man efter stedfunden Brevveksling med Justitsministeriet, tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at der uanset Politibekendtgørelse af 12. April 1940 om Forbud mod offentlige Møder m. v., jfr. Bekendtgørelse af 12. Oktober 1940, intet er til Hinder for, at Begravelser foregaar med sædvanlig Ledsagelse af Faner og med Taler, for saa vidt disse ikke omhandler politiske eller lignende Emner, idet man iøvrigt med Hensyn til de gældende Regler, næst at henvise til Ministeriets Cirkulærer af 27. August 1891 og 17. Oktober 1911, skal henlede Opmærksomheden paa Lov om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne af 30. Juni 1922, hvori det i § 24 anføres, at det ved de i Kirken forefaldende Gudstjenester og kirkelige Handlinger m. v. er Stedets Præst eller den Præst, til hvem Kirken er overladt, der har Ansvaret for, at alt foregaar sømmeligt og med Orden, og at den Præst, der har Ansvaret, kan forlange, at ingen maa tage Ordet, som ikke før Forsamlingens Atholdelse har faaet Samtykke dertil.

Ministeriet skal endvidere henlede Opmærksomheden paa Lov af 19. April 1907 om forskellige Forhold vedrørende Begravelser, § 1, Stk. 2, og § 3, hvorefter den fungerende Præst paa Begæring af den, der har bestilt Begravelsen, kan tillade Lægmand at tale i Kirken eller i Kapel-

let eller ved Graven, naar saadan Begæring fremkommer forinden Handlingens Begyndelse, og hvorefter Tale og Sang, Medbringelse af Faner og anden Højtidelighed tillades ved borgerlige Begravelser paa Begæring af den, der har bestilt Begravelsen, dog at intet maa foretages, som strider imod den Orden og Sømmelighed, der bør iagttages.

Kirkeministeriets Skriv. (19/11 40) til Stiftamtmanden og Biskoppen over Viborg Stift) ang., at der ved Fornyelse af Gravstedsretten for en Fredningsperiode ad Gangen (successiv Fornyelse) ikke er Hjemmel til at fordoble Betalingen for hver følgende Periode.

I den med Hr. Stiftamtmandens og Deres Højærværdigheds Skrivelse af 22. Oktober 1940 hertil tilbagefulgte Sag har N. N. af Holstebro beklaget sig over Størrelsen af det Beløb, som han skal erlægge for Fornyelse af et Gravsted paa Holstebro Kirkegaard, i hvilken hans Fader er begravet i 1939, saafremt Gravstedsretten nu skal fornyes ikke blot til Udløbet af den løbende Periode i 1959, men yderligere for Tiden indtil 1989.

Af det i Sagen oplyste fremgaar, at det drejer sig om et 60 Alen² stort Familiegravsted, der oprindeligt er erhvervet i 1869. Der har i Tidens Løb med Mellemrum været foretaget Begravelser i Gravstedet, senest i 1912, 1933 og 1939. Der foreligger ikke noget Gravstedsskøde.

Af § 2 i det af Stiftsøvrigheden den 23. November 1937 approberede Takstregulativ for Kirkegaarden (der paa dette Punkt svarer til det tidligere, den 31. Marts 1926, approbrede Regulativ), fremgaar, at der for Begravelse i Familiegravsteder betales 1 Kr. 25 Ø. pr. Alen² for første Fredningsperiode (20 Aar). For de næste 20 Aar betales efter samme Takst. Derefter fordobles Taksten for hver følgende Periode indtil 80 Aar. For Fornyelse udover 80 Aar betales der efter særlig Aftale med Kirkebestyrelsen i hvert enkelt Tilfælde, men Bestyrelsen har oplyst, at det har været Praksis gennem Aarene, at der ved Fornyelse udover 80 Aar er betalt 10 Kr. pr. Alen² for en Periode af 20 Aar eller dobbelt saa meget som for den foregaaende Periode fra 60 til 80 Aar.

I Overensstemmelse hermed har Stiftsøvrigheden i Skrivelse af 19. Juli 1940 til N. N. udtalt, at da Gravstedet sidst var fornyet i 1933 indtil 1953, maatte der ved Begravelsen i 1939 betales 180 Kr. for Fornyelse af Gravstedsretten fra 1953 til 1959, beregnet efter en Takst af 10 Kr. pr. Alen² for 20 Aar eller 50 Øre aarlig pr. Alen², og at der svarende hertil for Erhvervelse i yderligere 30 Aar for Tiden 1959—1989 maa betales ialt 900 Kr.

Saaledes foranlediget skal man meddele til

Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Ministeriet maa formene, at det i Takstregulativet fulgte Princip, hvorefter Betalingen ved Fornyelse af Gravstedsretten udover det 40de Aar (2den Fredningsperiodes Udløb) *fordobles* for hver følgende Periode indtil 80 Aar og efter Praksis yderligere er fordoblet en Gang ved Fornyelser udover det 80de Aar, ikke lader sig opretholde.

Der er en væsentlig Forskel paa, om et Gravsted erhverves for flere Fredningsperioder paa een Gang, eller om det fornyes successivt efter hver enkelt Fredningsperiodes Udløb eller ved forefaldende Begravelser. Denne Forskel kommer ogsaa til Udtryk i den gældende Lovgivning. Medens Ønsket om Fornyelse af et Gravsted udover den i Vedtægten bestemte Fredningstid fra den længstlevendes Begravelse i Henhold til Bestemmelsen i § 25, Stk. 2, i Lov om Vedligeholdelse af Kirker og Kirkegaarde m. v. af 30. Juni 1922 skal imødekommes, maa det bero paa den enkelte Kirkegaardsbestyrelses Vedtagelse, om og i hvilket Omfang man vil sælge Gravsteder for flere end een Periode ad Gangen. Medens Betaling for en *enkelt* Periode ved første Erhvervelse eller ved senere Fornyelse indgaar i Kirkens (Kirkegaardens) Kasse, skal Betaling for Erhvervelse af Gravsteder paa een Gang for flere end een Periode ad Gangen oplægges blandt Kirkens Midler, jfr. Lovens § 25, Stk. 6, saaledes som Bestemmelsen er ændret ved Lov Nr. 112 af 29. Marts 1924.

Den anførte Forskel har sin Begrundelse deri, at der ved Erhvervelse af Gravstedsret paa een Gang for flere Perioder forud lægges Beslag paa Jorden for et længere Tidsrum, og det er da naturligt, at der kræves en særlig og højere Betaling for Perioderne end for den første, hvorimod der ved successiv Fornyelse af Gravstedsretten kun er Tale om Erhvervelse paany af et Gravsted, der ved Fredningstidens Udløb er blevet ledigt, og for hvilket der, hvis det afhændedes til en anden Køber end den hidtidige Indehaver, kun kunde kræves Betaling som for første Periode. Dette gælder særligt, naar der — som i det foreliggende Tilfælde — foretages nye Begravelser i Gravstedet. Lovgivningen indeholder da heller ingen særlig Hjemmel til at tage højere Betaling for en saadan successiv Fornyelse for en enkelt Periode ad Gangen end for Erhvervelse for første Fredningsperiode. I denne Forbindelse kan der ogsaa henvises til, at ved Bestemmelserne i §§ 12 og 13 i vedlagte paa Danmarks Provsteforenings Foranstaltning udgivne Normalvedtægt for Kirkegaarde er Betalingen for Erhvervelse og Fornyelse for en enkelt Fredningsperiode ad Gangen stillet lige.

Ministeriet skal derfor henstille, at der snarest belejligt gøres Skridt til Ændring af Bestemmelserne i §§ 1 og 2 i Holstebro Kirkegaardsregulativ i Overensstemmelse med det her anførte. I denne Forbindelse gøres tillige opmærksom paa, at det fremgaar af Kirkebestyrelsens Erklæring i Sagen af 6. Juni 1940, at man er betænkt paa at ændre den hidtil fulgte Praksis med Hensyn til Betaling for Erhvervelse udover 80 Aar.

Hvad særlig den foreliggende Besværing angaar, skal man henstille, at der søges opnaaet en Overenskomst med Hr. N. N. angaaende Størrelsen af den Betaling, der skal erlægges, hvis han fastholder Ønsket om at erhverve Gravstedsretten indtil 1989.

Ministeriet er opmærksomt paa, at det i saa Fald drejer sig om Fornyelse allerede nu af Retten efter 1959 for 1½ Fredningsperiode, men Ministeriet finder, at man ikke uden videre kan forkaste Andragerens Paastand om, at han — hvis han havde været klar over den meget betydelige Bekostning, der var forbundet med Genhvervelse af det ældre Gravsted — vilde have foretrukket at lade sin Fader begrave i et nyt Gravsted, hvortil yderligere kommer, at der efter det nugældende Regulativ er Hjemmel til at træffe særlig Aftale for hvert enkelt Tilfælde om Betalingen udover 80 Aar, hvilken Bestemmelse Ministeriet finder, der er Grund til at lade komme Andrageren til Gode, eventuelt paa Vilkaar, at Fornyelsestiden begrænses til en enkelt Periode, til 1979.

Arbejds- og Socialministeriets Skriv. (21/11 40) (til Kirkeministeriet) ang., i hvilket Omfang Forsorgslovens § 57, Stk. 2, jfr. § 278, fritager Kommunerne for at yde Betaling til Kirken for Udgifterne ved Begravelser, der foregaar for offentlig Regning.

I Skrivelse af 27. Maj 1940 har det sociale Udvalg i Slagelse forespurgt Arbejds- og Socialministeriet, hvorvidt Udvalget i Tilfælde, hvor en Begravelse foregaar for offentlig Regning, og hvor de paarørende udtaler Ønske om Klokkeringning ved Begravelsen, kan rekvirere Klokkeringning uden at yde Betaling for Klokkernes Afbenyttelse eller Vederlag til Ringeren.

Endvidere har det sociale Udvalg i Ballerup-Maaløv Kommune i en gennem Amtmanden over Københavns Amt hertil den 30. Maj 1940 indkommet Sag rejst Spørgsmaal om, hvorvidt Kommunen ved Begravelser, der foregaar fra Ballerup Kirke paa Ballerup Kirkegaard for Kommunens Regning i Henhold til Forsorgslovens § 278, er pligtig at yde Menighedsraadet Betaling for Ringning ved Ligets Modtagelse i Kapellet, Indbæring af Liget fra Kapellet til Kirken, Ringning umiddelbart før og efter Begrav-

velsen, Gravning af Grav og Rengøring af Kirken efter Begravelsen.

Paa den ved de nævnte Sager givne Anledning har Arbejds- og Socialministeriet herefter optaget til almindelig Overvejelse Spørgsmaalet om, i hvilket Omfang Forsorgslovens § 57, Stk. 2, jfr. § 278, fritager Kommunerne for at yde Betaling for Udgifterne ved Begravelser, der foregaar for offentlig Regning.

Paa Grundlag af de nævnte Sager og den med Kirkeministeriet stedfundne Brevveksling vedrørende disse Sager synes i den heromhandlede Henseende navnlig følgende Udgiftsposter at komme i Betragtning: Benyttelsen af Kirke og Kapel, almindelig Belysning, særlig Belysning, Opvarmning, Rengøring og Pyntning af Kirke og Kapel, Benyttelse af Klokkerne, Ringning med Klokkerne, Ind- og Udbæring af Lig, Udlæg af Gravsted, Gravfæstebrev samt Gravpæl og Gravkastning.

I de af Kirkeministeriet til Sagen afgivne Erklæringer af 21. Maj og 15. Oktober 1940 er det udtalt, at der efter Kirkeministeriets Skøn ikke skulde kunne afkræves Kommunen Betaling for Benyttelsen af selve Kirken og Kapellet, for Benyttelsen af Kirkens Klokker eller for Klokkeringningen uden Hensyn til, om der er Spørgsmaal om Afgift for Brugen af Klokkerne eller for selve Ringningen, dog, forsaavidt angaar Ringningen ved Modtagelse af Liget, kun under Forudsætning af, at saadan Ringning er en fast Skik paa Stedet som Led i Begravelseshøjtideligheden og ikke skyldes særlige Ønsker eller personlige Hensyn. Ej heller er Kommunen efter Kirkeministeriets Opfattelse pligtig at betale for ordinær Belysning, Opvarmning og Rengøring af Kirke og Kapel. Derimod mener Kirkeministeriet ikke, at Kommunen kan kræve Ligbæring udført uden Vederlag, ligesom det ikke vil kunne kræves, at Kirken uden Vederlag skal besørge Pyntning af Kirken eller sørge for særlig Belysning eller i det hele taget udføre Foranstaltninger, som skyldes særlige Ønsker eller personlige Hensyn. Endelig maa efter Kirkeministeriets Formening alt, hvad der vedrører Gravfæstelsen paa Kirkegaarden, falde udenfor Bestemmelsen i Forsorgslovens § 57, Stk. 2, saaledes at alene Bestemmelsen i Lov om Vedligeholdelse af Kirker og Kirkegaarde m. v. af 30. Juni 1922 § 25 her skulde komme til Anvendelse; ifølge denne Bestemmelse skal der blot være Adgang for ubemidlede til at faa en sømmelig Gravplads udlagt uden Vederlag, saaledes at der i alt Fald under

ingen Omstændigheder skulde være Hjemmel til f. Eks. at kræve Gravkastning udført uden Vederlag.

For enkelte af de omhandlede Forholds Vedkommende foreligger der tidligere Udtalelser fra Indenrigs- og Socialministeriet. Saaledes har Indenrigsministeriet i Skrivelser af 30. Juli 1915 og 19. Januar 1916 udtalt, at der ikke kan afkræves Kommunen Godtgørelse for den af vedkommende Kirke ydede Betaling for Udførelsen af Klokkeringningen og for den nødvendige Rengøring af Ligkapellet efter dettes Benyttelse, idet det samtidig er udtalt, at Benyttelsen af Ligkapel maa anses som en naturlig Bestanddel af Begravelsen. Endvidere har Socialministeriet i Skrivelse af 5. December 1934 udtalt, at der ikke vilde kunne afkræves Kommunen nogen Betaling af Udgifterne til Honorar til Ringeren eller til Opvarmning af Kirke og Kapel, og i Skrivelse af 8. Juni 1935, at en Kommune ikke havde været pligtig at betale Udgifterne til Fornylse af Gravsted, Gravpæl, Gravfæstebrev, Lys og Brug af Klokker. Endelig har Socialministeriet i Skrivelse af 28. Juli 1936 udtalt, at man maatte holde for, at det fortsat i Henhold til Lov Nr. 282 af 30. Juni 1922 § 25, Stk. 1, maatte paahvile Kirkerne at stille Frijord til Raadighed ved Begravelser, der foregaar for en Kommunes Regning.

Under Henvisning til foranstaaende skal man med Bemærkning, at det i Henhold til Forsorgslovens § 278, Stk. 2, ikke er tilladt at gøre en Begravelse, der foregaar for offentlig Regning, tarveligere, end det er almindeligt i den ubemidlede Befolkning paa Stedet, meddele, at Arbejds- og Socialministeriet med Kirkeministeriet er enigt i, at Kirken intet Vederlag kan kræve af Kommunen for Benyttelse af selve Kirken og Kapellet eller for Klokkeringningen, herunder Udgifterne til Honorar til Ringeren, og ej heller for ordinær Belysning, Opvarmning og Rengøring af Kirke og Kapel, ligesom Kirken maa stille Gravsted til Raadighed uden Vederlag. Arbejds- og Socialministeriet er derhos tilbøjeligt til at være enigt med Kirkeministeriet i, at Kommunen ikke kan kræve Ligbæring og Gravkastning udført uden Vederlag, ligesom det ikke vil kunne kræves, at Kirken uden Vederlag skal besørge Pyntning af Kirken eller sørge for særlig Belysning eller lignende. Endelig skal man, forsaavidt angaar Spørgsmaalet om Afgift for Gravfæstebrev og Udgift til Gravpæl, henholde sig til den tidligere herom afgivne Erklæring, jfr. fornævnte Skrivelse herfra af 8. Juni 1935.